

ÇÖZÜMLEYİCİ(ANALİTİK) FELSEFE

Yeni-olguculugun daha sonraki bir asamasında lingüistik çözümlenecilik ile karsilasilir. Lingüistik çözümlenecilik akiminin basında da Wittgenstein'i görürüz. Ama bu kez karsimizda Tractatus yazarı Wittgenstein degil, Felsefi Arastirmalar (Philosophische Untersuchungen) yazarı Wittgenstein vardır. Lingüistik çözümlenecilik Viyana Çevresi'nin temel tutumunu sürdürürse de, sinirsiz bir "anlam" anlayisından hareket eder. Burada, artık felsefe arastirmalarında tek ölçütün dogabilimsel bir anlam ölçütü olmadigini görürüz: Öyle ki, felsefe arastirmalarının alani, dogabilimsel olsun ya da olmasin, mevcut ya da olanakli tüm dilsel deyileri içine alan sonsuz bir alandır. Böylece, daha önce dislanan metafiziksel deyiler de yeniden felsefe arastirmalarının içine alinir, ama bu kez yok-anlamliliklerini saptamak için degil. Çünkü "anlam" ölçütü degismistir. Daha dogrusu, "anlam" konusunda tek ölçüte basvurulmaktan vazgeçilmistir. Bir önermenin "anlam" artık dogabilimsel bilgi içerigine göre saptanmaz. Çünkü, artık çeşitli "anlam baglamları"ının, çeşitli "anlam öbekleri"nin olduğu kabul edilir. Önemli olan, herhangi bir deyinin hangi "anlam baglam" içerisinde kullanildigidir. "Anlam baglamlar" sonsuz olabilecegi gibi, anlam ölçütleride sonsuzdur. Ama, "anlam baglamları"ının sonsuz olması, yine de, insan düşüncesini dogabilimsel çizgiden koparmayı gerektirmez. Çünkü, örneğin J. Wisdom'a göre, «bir felsefe yaniti, temelde dilsel bir referanstir. Bu referanslarla yanitlanan sorular, temelde, dilsel kullanimi hiç de bir (nesnel) duruma isaret etmedigi halde bu durumun betimini geçerli kilan bir önermenin kullanım tarzına dayanılarak soru haline gelirler'. Yani, her ne kadar çeşitli "anlam baglamları" varsa da, bunlar ve özellikle felsefe kuramlariyla ilgili "anlam baglamları", .hiç de nesnel bir duruma isaret etmezler. Bu nedenle, tüm bu "anlam baglamlar"na degisik anlam ölçütleriyle egilmek gerekirse de, tüm bu "anlam baglamları"ın nesnel bir duruma isaret edip etmedikleri de gözönünde tutulmalıdır. Wittgenstein bunu söyle belirtir: "Felsefenin tek bir yöntemi yoktur. Tersine, çeşitli tedavi yollarinin olması gibi, çeşitli yöntemler vardır".

Böylece lingüistik çözümlenecilik, dile, dogabilimsel dogruluk ölçütüne dayali tek bir anlam ölçütü açısından degil de, dilin kullanımında ortaya çıkan çok-anlamlilik bakımından egilmekle, dili bilgi-kuramciliginin dar bakis açısından kurtarmis olur: Böylece dil, öncelikle bir toplumsal is görme araci haline getirilir. Dil, toplumsal bir etkinliktir. Felsefe de, temeli toplum- sal olan bir arastirmadır. Buna göre, bir önermenin anlami, verdigi bilgiye göre degil, içinde yer aldigi belli bir dil kesitine göre olusan bir anlam ölçütü açısından degerlendirilmelidir. Bu bakimdan, tek bir "dil"den degil, artık "diller"den söz etmek gerekir. Çünkü, dil bir yasam biçimidir ve yasam biçimi sayisi kadar dil vardır. Her yasam biçimi kendine ait bir dil oyununu gerektirir. Bir dil, toplumların gereksinimlerinden çıkan bir "bildirisme olanagi" dir.

Bilgi vermek, dilin yüklendiği işlevlerden yalnızca bir tanesidir. Oysa dilin yüklendiği işlevler sonsuzdur. Bu yüzden "anlam" bilgici bir kısıtlamaya tabi tutulamaz. Dil, nesnelere adının toplamı değil, sözcüklerle yapılan işlerin toplamıdır. Bir deyinimin anlamı, iş gördüğü ortamdaki, etkin olduğu dil oyunu içindeki anlamıdır ve bu niteliğiyle de toplumsaldır. Anlam, belli bir dil oyunu içinde iş gören bir ögedir. Dil oyununu oluşturan da yaşam biçimi olduğuna göre, anlam yaşam biçimine bağlıdır. Anlam, yaşam biçimlerine göre oluşur, tek bir anlam ölçütü bu yüzden olamaz. Bu yüzden "metafizikse" önermeler de belli bir dil oyunu içinde "anlamli" olan önermelerdirler. Ama metafiziksel önermeler "bir nesnel duruma işaret etmedikleri" için "düşsel bir dil oyunu"na aittirler. Bu nedenle lingüistik çözümlemecilik, belli bir türde felsefe yapmayı, yani metafiziği engellemeyi de içerir. Lingüistik çözümlemecilik, "düşsel bir dil oyunundan kaynaklanan ve "geleneksel felsefe"yi, felsefe tarihini doldurmuş olan "felsefe sorunları"ni ortadan kaldırmak ister. Bu, Wittgenstein'in şu sözlerinde en açık anlatımı bulur: Ulaşmaya çalıştığımız açıklık, tam bir açıklıktır. Ama bu sadece şu demektir: Felsefe sorunları tümüyle ortadan kaldırılmalıdır. Beni etkin kılan özel kesif, istegime göre felsefe yapmayı ortadan kaldırmaktır. Bu kesif felsefeyi yatıştırır. Öyle ki. böylece felsefe sorular tarafından kaçılınmaz, kendisi bizzat bir soruya konu yapılır

Bilgi ve Bilimde Olguculuk – Tarihselcilik Tartışması Üzerine başlıklı yazıdan alınmıştır- Dogan Özlem -1982